

Planetary Health en de publieke gezondheid

Een bedreiging voor onze volksgezondheid

Vassia Ivanova, Jeugdarts KNMG – aios Maatschappij + Gezondheid/JGZ

Aan de slag!

Disclosure belangen spreker

(potentiële) belangenverstremgeling	Geen / Zie hieronder
Voor bijeenkomst mogelijk relevante relaties met bedrijven	Bedrijfsnamen
<ul style="list-style-type: none">• Sponsoring of onderzoeksgeld• Honorarium of andere (financiële) vergoeding• Aandeelhouder• Andere relatie, namelijk ...	<ul style="list-style-type: none">••••

INHOUD

- Planetary health en gezondheid van kinderen
- Welke rol kunnen jullie invullen? – *interactief*
- Adviezen voor de JA/arts M+G/VS
- Delen van successen en inspireren

INHOUD

- **Planetary health en gezondheid van kinderen**
- Welke rol kunnen jullie invullen? – *interactief*
- Adviezen voor de JA/arts M+G/VS
- Delen van successen en inspireren

PLANETARY HEALTH EN GEZONDHEID VAN KINDEREN WAAROM SOC GNK/JA/VS?

- Klimaatcrisis/planetary health crisis = grootste wereldwijde bedreiging voor volksgezondheid deze eeuw.

- Klimaatcrisis = kinderrechtencrisis

- vrijwel ieder kind ter wereld loopt gevaar loopt

- Bv. (infectie)ziektes, overstromingen, hittegolven, tropische stormen, droogte, luchtvervuiling, voedsel- en/of waterschaarste, klimaatvluchtelingen, ...

- >99% blootgesteld aan ten minste één v/d grote klimaat- en milieugevaren

- ±1 miljard kinderen (bijna helft) leven in één v/d 33 landen die geclassificeerd zijn als 'extreem hoog risico' (terwijl < 10 % mondiale uitstoot broeikasgassen)

**Hier en nu,
niet
ver weg en later**

Bronnen:

WHO, Climate change, okt 2023

Unicef, The climate crisis is a child rights crisis, aug 2021

PLANETARY HEALTH EN GEZONDHEID VAN KINDEREN WAAROM SOC GNK/JA/VS?

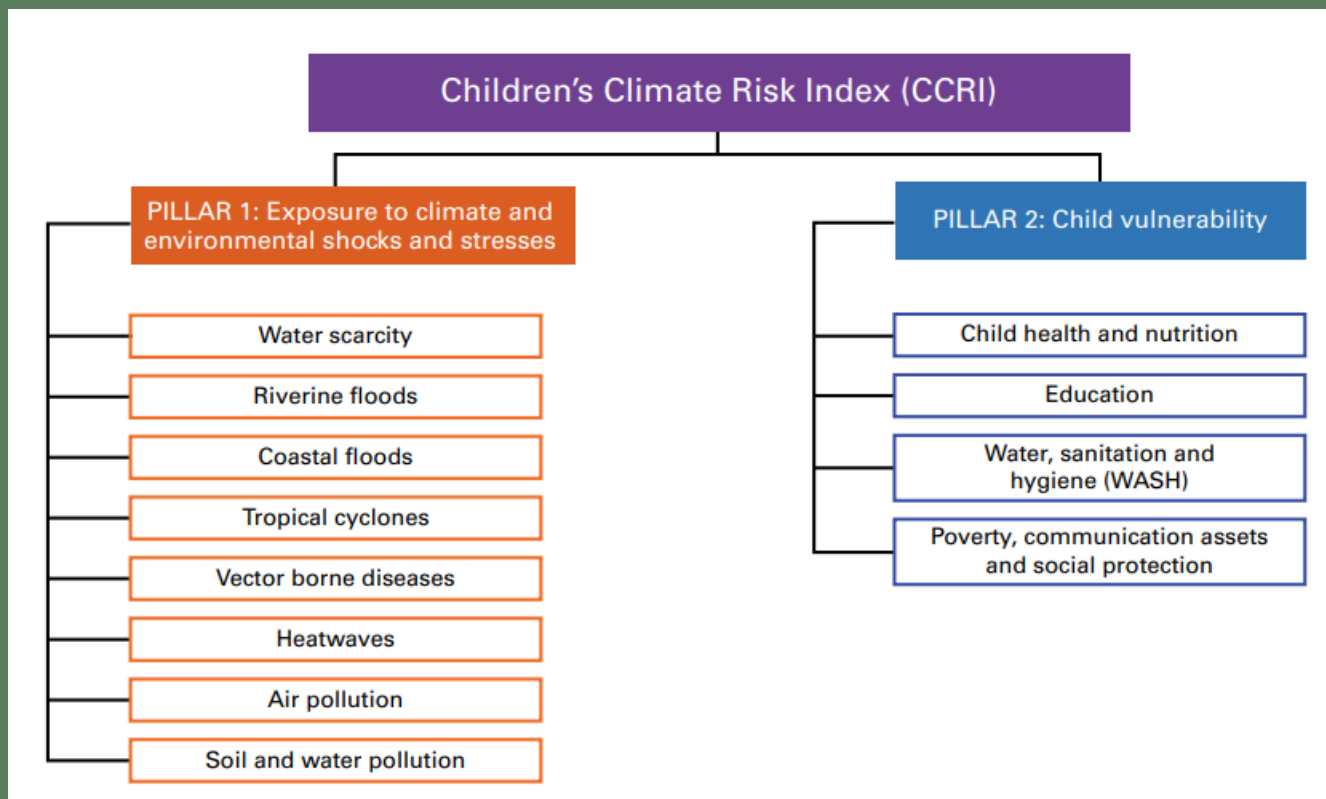
- Kinderen ≠ kleine volwassenen: ervaren gevolgen niet op zelfde manier
 - Extreem weer, droogtes en overstromingen: ↓ overleven (kleinere lengte), ↓ beschermen, ↓ lichaamstemperatuur regelen.
 - Giftige milieuverontreinigingen: kleine hoeveelheden schadelijker, ↑ voedsel en water nodig voor lichaamsgewicht, ademen sneller, longen onvolgroeid, immuunsysteem nog niet optimaal, volop aan groeien en ontwikkelen.
 - Gevoeliger voor ziekten: 90% v/d ziektes veroorzaakt door klimaatcrisis (bv. malaria en dengue) bij kinderen <5 jaar, ↑ ziek na overstromingen en vervuiling van watervoorzieningen → 525.000 kinderen/jaar sterven aan diarree.
 - Nog een hele leven voor zich: irreversibele schade, hoe jonger hoe langer ziektelast, verstoring onderwijs (covid).
- Minste bijdragen, wel grootste lasten
- Meest kwetsbare kinderen worden het hardst getroffen → gezondheidsongelijkheid ↑
- Meest kwetsbare kinderen worden minst gehoord

Social protection and financial inclusion are key to reducing vulnerability to climate change

Bron: Unicef, The climate crisis is a child rights crisis, aug 2021

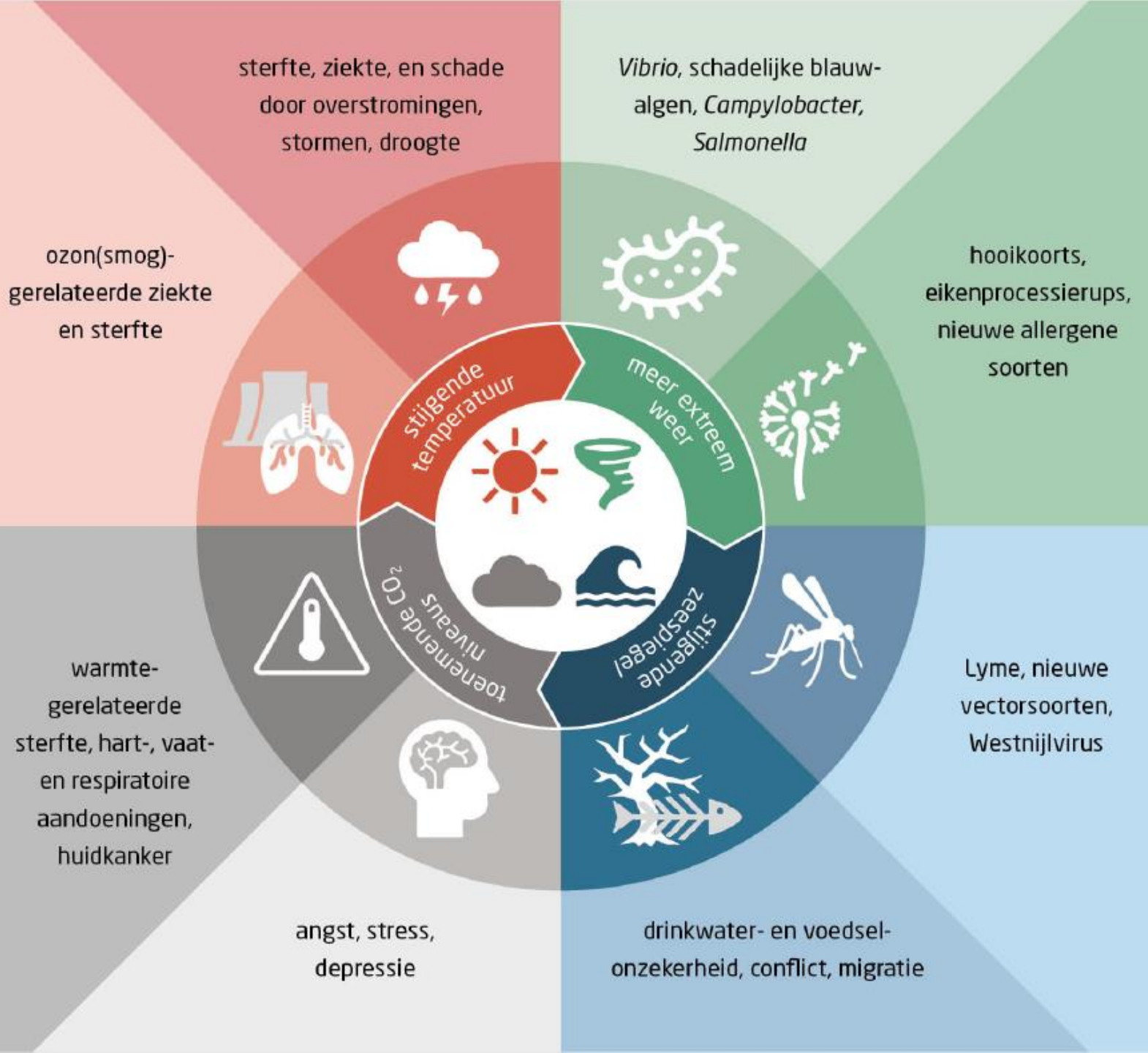
A child who is poor and lacks access to social protection is more vulnerable to climate and environmental shocks and stresses.

CCRI: Nederland plaats 140 van 163

CCRI RANK	COUNTRY	CLIMATE AND ENVIRONMENTAL FACTORS	CHILD VULNERABILITY	CHILDREN'S CLIMATE RISK INDEX
121	Australia	5.4	1.2	3.6
121	Bulgaria	4.1	3.0	3.6
121	Lebanon	4.4	2.7	3.6
121	Panama	3.7	3.4	3.6
121	Tunisia	4.5	2.5	3.6
126	Poland	5.0	1.7	3.5
127	North Macedonia	4.6	2.0	3.4
128	Greece	4.7	1.7	3.3
128	Kuwait	4.6	1.8	3.3
130	Belarus	4.7	1.3	3.2
130	Croatia	4.0	2.4	3.2
130	Hungary	4.4	1.8	3.2
133	Bahrain	3.9	2.3	3.1
133	Qatar	4.1	1.9	3.1
135	Bosnia and Herzegovina	3.8	2.2	3.0
135	Portugal	4.4	1.4	3.0
135	Uruguay	4.0	1.9	3.0
138	Costa Rica	3.5	2.2	2.9
138	Slovakia	3.7	2.0	2.9
140	Montenegro	3.4	1.9	2.7
140	Netherlands	4.1	1.0	2.7
142	Georgia	2.8	2.3	2.6
142	Germany	3.9	1.1	2.6
142	Latvia	3.3	1.9	2.6
145	Belgium	3.8	0.9	2.5
145	Cyprus	3.5	1.4	2.5
147	Brunei Darussalam	2.9	1.8	2.4
147	Czechia	3.2	1.6	2.4
147	Denmark	3.6	0.9	2.4
147	Lithuania	2.6	2.1	2.4
147	Switzerland	3.3	1.3	2.4
152	Slovenia	3.0	1.5	2.3
153	Liechtenstein	3.3	1.0	2.2
154	Austria	2.6	1.5	2.1

KLIMAAT EN GEZONDHEID IN NEDERLAND

Bron: De impact van klimaatverandering op gezondheid in Nederland (sept 2021), J. Quarsie

INHOUD

- Planetary health en gezondheid van kinderen
- **Welke rol kunnen jullie invullen? – *interactief***
- Adviezen voor de JA/arts M+G/VS
- Delen van successen en inspireren

DE ROLLEN VAN DE ARTS MAATSCHAPPIJ + GEZONDHEID/JEUGDGEZONDHEID

1 DE MEDICUS

De arts M+G heeft brede sociaal-medische kennis van het opgroeiende kind. De arts M+G werkt preventief: door gerichte advisering, vroegsignalering en tijdige verwijzing wordt voorkomen dat gezondheidsproblemen ontstaan of verergeren. Hierbij analyseert de arts M+G een gezondheidsprobleem vanuit een brede context: zowel op individueel als collectief niveau en in relatie met de sociale en fysiek leefomgeving. De rol van medicus is onlosmakelijke verbonden met alle andere rollen van de arts M+G.

2 DE VERBINDER

De arts M+G staat als sociaal geneeskundige middenin de maatschappij en verbindt op individueel en collectief niveau de gezondheidszorg, maatschappij, ouders en kinderen en jeugdigen. Binnen dit netwerk weet de arts M+G de relatie tussen gezondheid en welzijn naar alle betrokken partijen duidelijk te maken. Immers, gezondheid van kinderen is onlosmakelijk verbonden met de omgeving waarin het kind opgroeit.

3 DE DUIDER

De arts M+G signaleert en verdiept zich in maatschappelijke ontwikkelingen en factoren die de gezondheid en het welzijn van kinderen en jeugdigen beïnvloeden. De arts M+G onderzoekt en analyseert de signalen en adviseert over preventieve maatregelen binnen de eigen organisatie, op lokaal en landelijk niveau. Hij maakt hierin gebruik van beschikbare data over gezondheid op wijk- of regionaal niveau.

4 DE RICHTINGGEVER

Als pleitbezorger voor kwetsbare groepen in de samenleving zet de arts M+G zich in om gezondheidsverschillen in de maatschappij te verkleinen. Dit doet de arts M+G door signalen uit de praktijk voor het voetlicht te brengen, en richting te geven aan de acties om gezondheidsverschillen te verkleinen.

5 DE VERNIEUWER

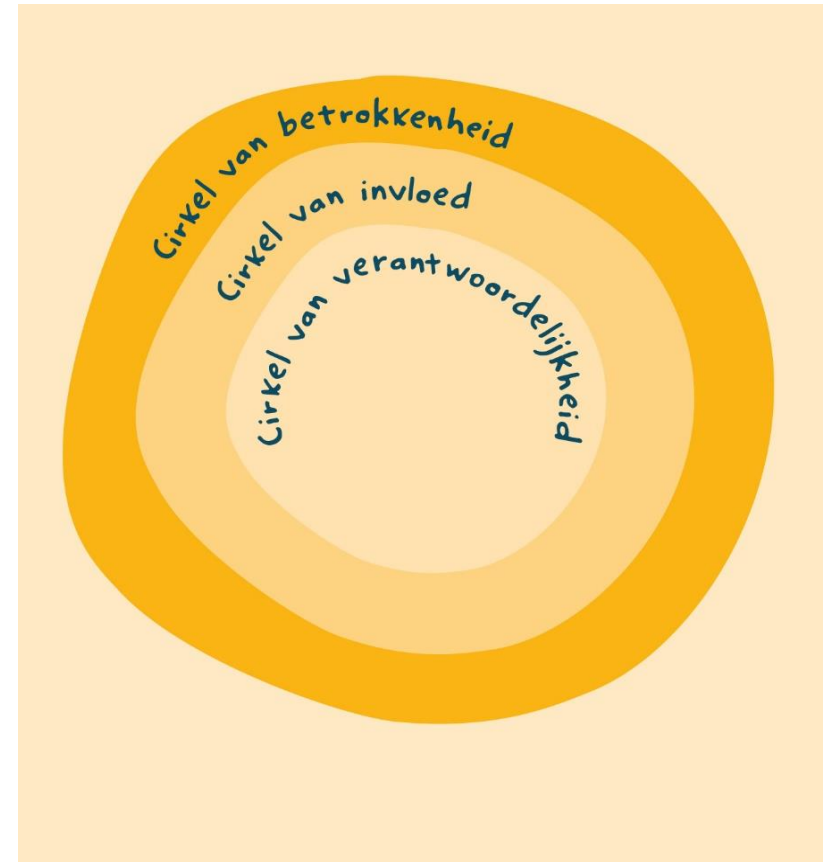
Om de zorg te vernieuwen en aan te sluiten bij nieuwe generaties maakt de arts M+G gebruik van (digitale) ontwikkelingen. En betreft de jeugd en de ouders zoveel mogelijk bij de vernieuwingen. De arts M+G kijkt buiten de bestaande kaders naar mogelijkheden om de zorg voor de jeugd te verbeteren. De rol als vernieuwer wordt op verschillende manieren ingevuld: als onderzoeker, opleider, initiator en ontwikkelaar.

In een JGZ-team werkt de arts M+G samen met jeugdarts KNMG, de jeugdverpleegkundige, verpleegkundig specialisten en (dokters-) assistenten JGZ. Het JGZ-team ondersteunt alle (aanstaande) ouders, kinderen en jeugdigen in het gezond en veilig opgroeien, waarbij de arts M+G haar expertise vooral inzet voor kinderen, jeugdigen en hun ouders die onze zorg het meest nodig hebben en bij wie complexe problematiek speelt. De arts M+G werkt hierbij samen met partners in medisch, publieke en het sociale domein.

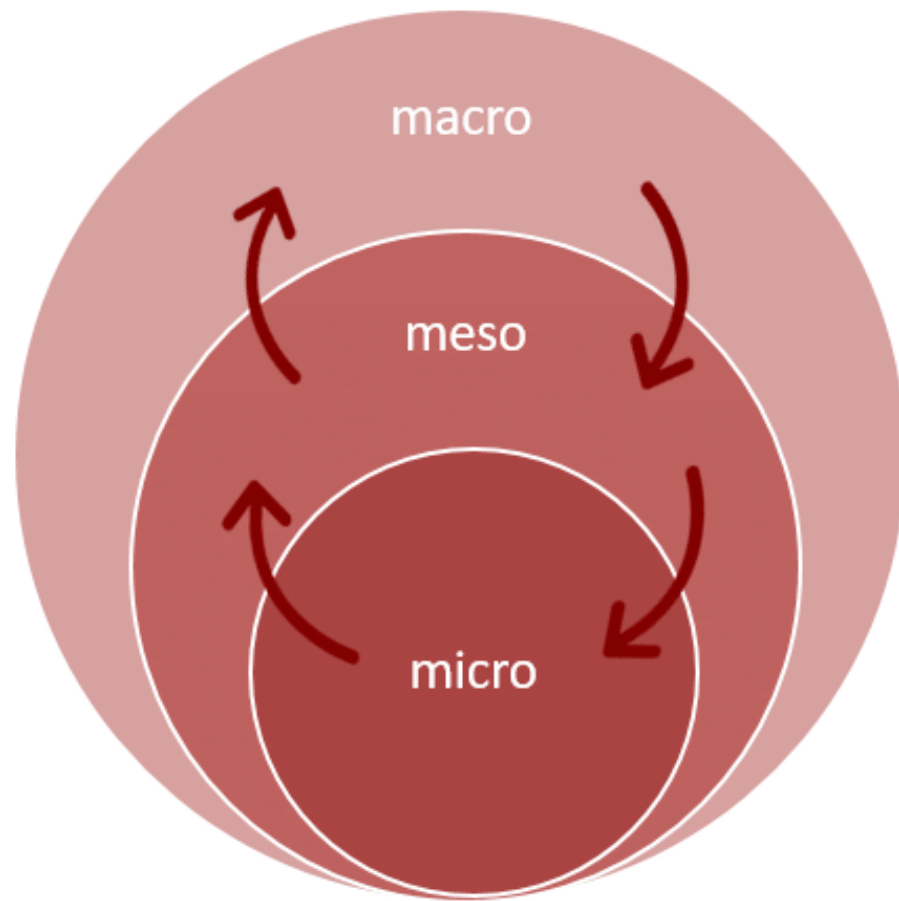
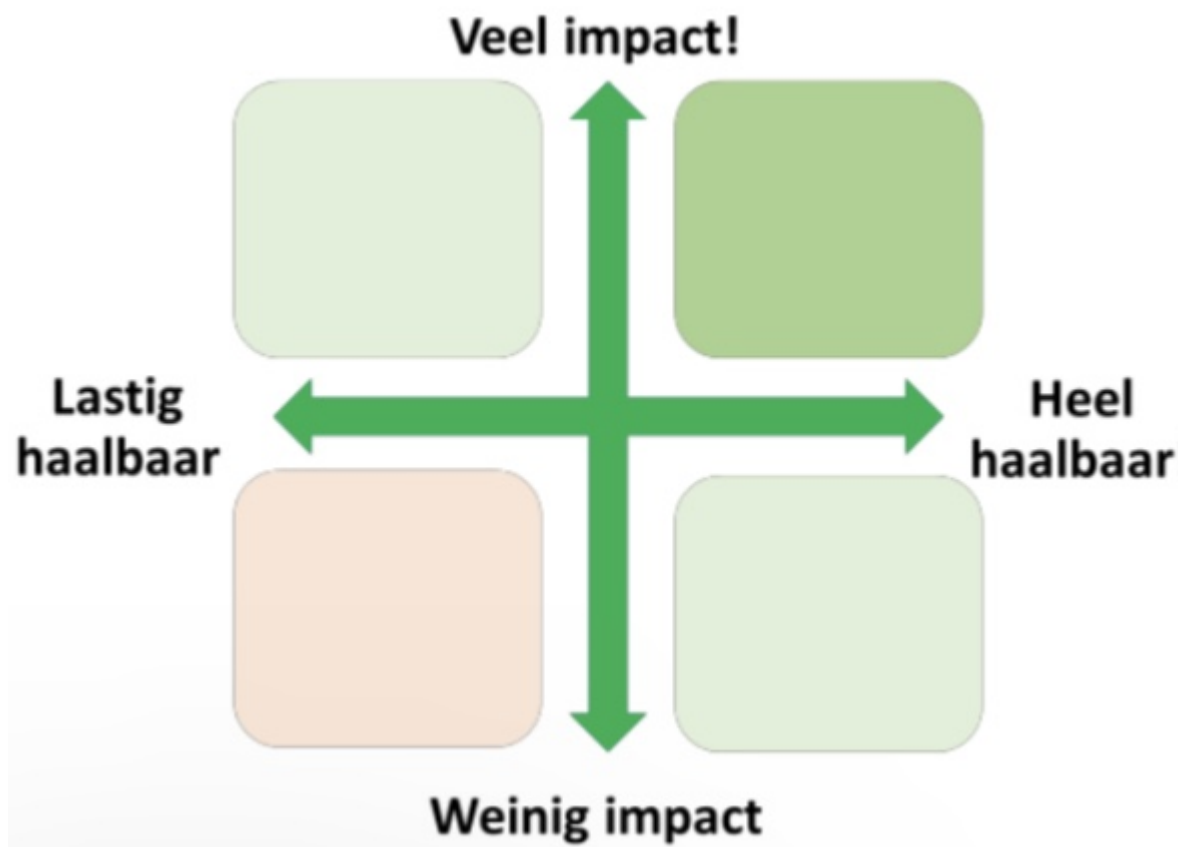
Persoonlijke impact

Professionele impact

WAT KUNNEN JULLIE ZELF DOEN - PROFESSIONNEEL

	Aandacht genereren	Het genereren van aandacht voor planetary health bij belanghebbenden binnen én buiten het werkveld van de publieke gezondheid en in de opleiding van de arts M+G. De bewustwording en kennis over planetary health worden vergroot.
	Agenderen	Het onderwerp planetary health in relatie tot publieke gezondheid komt op de agenda binnen én buiten het werkveld. Er worden afspraken gemaakt om planetary health mee te wegen in het ontwikkelen en de uitvoering van het beleid.
	Activeren	Het initiëren en uitvoeren van concrete acties die een positief effect hebben op planetary health in relatie tot publieke gezondheid zowel in de spreekkamer, als breder binnen én buiten het werkveld. Deze acties dragen bij aan concrete positieve resultaten, voor mens en milieu.
	Aangaan van samenwerkingsverbanden	Het maken van verbinding met andere partijen die met planetary health (en de publieke gezondheid) bezig zijn, om de slagkracht en positieve impact van de samenwerkende partijen te vergroten, voor mens en milieu.
	Aan de tafel zitten	Het zichtbaar zijn als belangrijke partij en expert binnen het thema planetary health en de publieke gezondheid. Afvaardigingen van artsen M+G worden aan de belangrijke tafels met betrekking tot planetary health betrokken en leveren input aan, zodat rekening gehouden kan worden met actuele kennis en inzichten op het gebied van planetary health en publieke gezondheid.

TERUGKOPPELING

"THE GREATEST THREAT
TO OUR PLANET IS THE
BELIEF THAT SOMEONE
ELSE WILL SAVE IT."

ROBERT SWAN

VOORBEELDEN ANDERE JA-GROEP

Aandacht vragen voor impact

- Leerlingen op scholen bewust maken van rol in Planetary Health
- Voedingsadviezen binnen de JGZ over plantaardig eten
- Informeren ouders en kinderen over bijv. luchtkwaliteit op spreekuur
- Lijst met tips voor ouders die 'planet proof' zijn, bijv. recyclebare luiers, voedingstips
- Informatie over anticonceptie (vanuit idee minder kinderen = minder overbevolking)

Agenderen van Planetary Health thema's bij o.a. werkgever

- Elektrische auto's voor de JGZ-organisatie
- Fietsplan in de CAO
- Info ophalen niet op papier maar digitaal
- Voorstel vleesvrije dag in de kantine
- Voorstel eindejaarscadeau duurzame keuze
- Elektrische koelboxen voor vaccins afschaffen
- Leveranciers stimuleren verpakkingsmateriaal te verminderen

Activeren de eerste/volgende stap te zetten

- Vegetarische lunch organiseren/alleen plantaardige en lokale producten op de werkvloer
- Bij overlegdagen het buffet hoeveelheid aanpassen aan aantal deelnemers
- Geen wegwerpservies meer gebruiken en dit ook partners adviseren
- Eigen waterfles meenemen
- Wegwerpbekers weg bij koffieapparaten/eigen beker gebruiken in scholen
- Aeropress in de kantine
- Vaccinaties uit plastic
- Geen gebruik van plastic zakjes
- Scheiden afval op werkplek
- Minder mailverkeer
- Minder printen
- Digitale groeiboekjes/app
- Verminderen reisbewegingen door meer digitale contacten
- Met de fiets naar school/werk
- Zo veel mogelijk met het OV reizen
- Elektrische lease/huur auto
- Betere temperatuurregeling kantoren
- Zonnepanelen op de daken
- Koelboxen uit in het weekend
- Tweedehands kleding
- Enveloppen van ontvangen post gebruiken als kladpapier
- Spijker in de muur voor lengtemeter in scholen in plaats van tape
- Gebruikte boterhamzakjes voor katten- of hondenpoep gebruiken
- Collega attenderen op onze Green Team

Aangaan van samenwerkingen

- Green Team bij iedere GGD/JGZ-organisatie - GGD Gelderland-Zuid is gestart!
- Gezamenlijk hitteplan opstellen met o.a. MMK
- Consultatiebureau gebruiken voor buurtinitiatieven zoals kledingruil/tweedehands baby- en kinderspullen
- Samenwerking met PAN NL en Caring Doctors

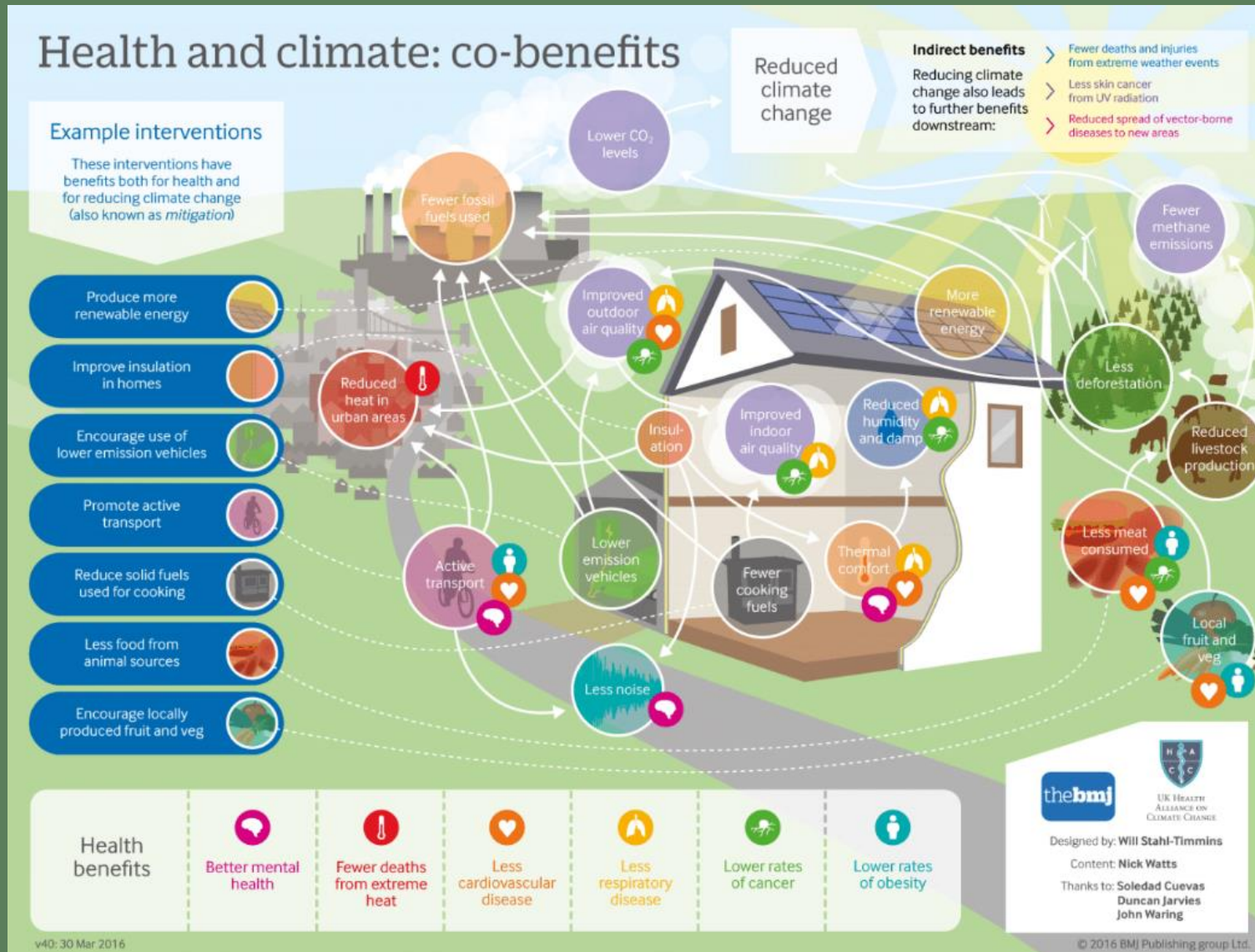
"Aan tafel zitten"

- Alle GGD/JGZ-organisaties ondertekenen Green Deal Duurzame Zorg 3.0
- Adviseren op groene omgeving en gezondheidseffecten
- Gezonde school: op klimaat richten, dus aan tafel met school/wijk
- Samenwerken met scholen en MMK op gebied van collectieve preventie (bijv. ouderavond)

INHOUD

- Planetary health en gezondheid van kinderen
- Welke rol kunnen jullie invullen? – interactief
- **Adviezen voor de JA/arts M+G/VS**
- Delen van successen en inspireren

PLANETARY HEALTH EN ADVIEZEN IN DE PRAKTIJK

Bron: NHS is unprepared for risks posed by climate change, warn leading UK health bodies– BMJ, 2016

PLANETARY HEALTH EN AJN-ADVIEZEN

- Standpunt minderjarige vluchtelingen
- Standpunt schoolverzuim
- Standpunt beeldschermgebruik
- Standpunt over vaccineren
- Standpunt tegen consumentenvuurwerk
- Standpunt voor tabaksontmoediging
- Standpunt samen voor de jeugd
- Standpunt kindermishandeling

***Iedere baby in de
buik is een
toekomstige
volwassene***

OPVOEDEN IN EEN OPWARMEND KLIMAAT

- >3/4 kinderen en jongeren (K&J) zorgen. Uiting: angst en verdriet, wantrouwen overheden/bedrijfsleven, gevoel in de steek gelaten.
- 1/4 verstoren deze gevoelens hun dagelijks leven of nachtrust.
- Overgrote deel K&J veerkrachtig.
- Beschermende factoren: sociale cohesie en goede ouder-kindrelatie.
- Risicofactoren: al bestaande psychische problemen.

Pedagogiek van de hoop - opvoeder:

- Onderzoekende en nieuwsgierige houding bij K&J aan te leren;
- Al te snelle oordelen van K&J te onderbreken;
- Optimisme voor te leven en hoopvol samen te werken aan toekomst;
- Actieve participatie K&J te bevorderen.

One of the biggest reasons for hope is the power of children and young people.

Bron: Opvoeden in een opwarmend klimaat (aug 2022),
T. van Yperen

KAN PLANTAARDIG DIEET BIJ K&J WEL?

Position of the Academy of Nutrition and Dietetics: Vegetarian Diets

ABSTRACT

It is the position of the Academy of Nutrition and Dietetics that appropriately planned vegetarian, including vegan, diets are healthful, nutritionally adequate, and may provide health benefits for the prevention and treatment of certain diseases. These diets are appropriate for all stages of the life cycle, including pregnancy, lactation, infancy, childhood, adolescence, older adulthood, and for athletes. Plant-based diets are more environmentally sustainable than diets rich in animal products because they use fewer natural resources and are associated with much less environmental damage. Vegetarians and vegans are at reduced risk of certain health conditions, including ischemic heart disease, type 2 diabetes, hypertension, certain types of cancer, and obesity. Low intake of saturated fat and high intakes of vegetables, fruits, whole grains, legumes, soy products, nuts, and seeds (all rich in fiber and phytochemicals) are characteristics of vegetarian and vegan diets that produce lower total and low-density lipoprotein cholesterol levels and better serum glucose control. These factors contribute to reduction of chronic disease. Vegans need reliable sources of vitamin B-12, such as fortified foods or supplements.

J Acad Nutr Diet. 2016;116:1970-1980.

POSITION STATEMENT

It is the position of the Academy of Nutrition and Dietetics that appropriately planned vegetarian, including vegan, diets are healthful, nutritionally adequate, and may provide health benefits in the prevention and treatment of certain diseases. These diets are appropriate for all stages of the life cycle, including pregnancy, lactation, infancy, childhood, adolescence, older adulthood, and for athletes. Plant-based diets are more environmentally sustainable than diets rich in animal products because they use fewer natural resources and are associated with much less environmental damage.

RICHTLIJN "GOEDE VOEDING" GEZONDHEIDSRAAD, 2015

Het advies in het kort

In dit advies zet de Gezondheidsraad op een rij welke voedingsmiddelen en -patronen leiden tot gezondheidswinst. Daartoe heeft de raad de wetenschappelijke kennis over de relatie tussen voeding en chronische ziekten systematisch beoordeeld. Op basis hiervan zijn de nieuwe Richtlijnen goede voeding geformuleerd:

- Eet volgens een meer plantaardig en minder dierlijk voedingspatroon conform de onderstaande richtlijnen
- Eet dagelijks ten minste 200 gram groente en ten minste 200 gram fruit
- Eet dagelijks ten minste 90 gram bruin brood, volkorenbrood of andere volkorenproducten
- Eet wekelijks peulvruchten
- Eet ten minste 15 gram ongezouten noten per dag
- Neem enkele porties zuivel per dag, waaronder melk of yoghurt
- Eet een keer per week vis, bij voorkeur vette vis
- Drink dagelijks drie koppen thee

- Vervang geraffineerde graanproducten door volkorenproducten
- Vervang boter, harde margarine en bak- en braadvetten door zachte margarine, vloeibaar bak- en braadvet en plantaardige oliën
- Vervang ongefilterde door gefilterde koffie

- Beperk de consumptie van rood vlees en met name bewerkt vlees
- Drink zo min mogelijk suikerhoudende dranken
- Drink geen alcohol of in ieder geval niet meer dan één glas per dag
- Beperk de inname van keukenzout tot maximaal 6 gram per dag
- Het gebruik van voedingsstofsupplementen is niet nodig, behalve voor mensen die tot een specifieke groep behoren waarvoor een suppletieadvies geldt.

Eet volgens een meer plantaardig en minder dierlijk voedingspatroon conform de onderstaande richtlijnen

K&J EN PLANTAARDIG DIEET

1. Zelfde als volwassene

2. Snelle groeifase ~ snelle ontwikkeling: eerste jaar + puberteit

Evt. extra controles groei (vnl. puberteit), rol van JGZ.

VITAMINE B12 BIJ K&J

De tabel geeft de aanbevolen doseringen voor iedere levensfase in microgram (μg of mcg). Deze adviezen gaan uitsluitend over cyanocobalamine. Voor andere vormen van B12 zoals methylcobalamine, gelden hogere doseringen (zie onder).

Levensfase	Dagelijks	Wekelijks
0 – 5 maanden	n.v.t. (uit borstvoeding of formule)	n.v.t. (uit borstvoeding of formule)
6 maanden – 3 jaar	5 μg (bij voorkeur vloeibaar)	n.v.t.
4 – 10 jaar	25 μg	n.v.t.
11 – 65 jaar	50 μg	2000 μg (of 2 x 1000 μg)
65+ jaar	1000 μg	n.v.t.
Zwanger of borstvoeding gevend	50 μg	2000 μg (of 2 x 1000 μg)

Volwassenen kunnen kiezen of ze dagelijks of wekelijks willen suppleren. In de praktijk zijn supplementen van 5 μg en 50 μg niet algemeen verkrijgbaar. In plaats daarvan kun je daarom ook kiezen voor een hogere dosering van respectievelijk 10 μg of 100 μg . Neem bij voorkeur een smelt- of kauwtablet voor betere opname. De kwaliteit van huismerk en A-merk supplementen is vergelijkbaar en allebei goed.

VITAMINE D BIJ K&J

Supplementen

Veganistische diëtisten raden aan om dagelijks 10 microgram (400 IU) vitamine D te suppleren.¹⁰ Je kunt dit het hele jaar door doen, of alleen in de donkerdere maanden. Het is verstandig vitamine D in te nemen tijdens of na de maaltijd, omdat het als vetoplosbare vitamine dan beter wordt opgenomen. Let er wel op dat vitamine D3 in supplementen meestal dierlijk is (bijvoorbeeld uit [schapenwolvet](#)).¹¹ Er bestaan ook vegan varianten uit bijvoorbeeld gist of korstmos.¹² Meestal staat op de verpakking van een supplement of deze geschikt is voor veganisten. Als op een supplement niet vermeld staat dat het plantaardig is of geschikt voor veganisten, kun je er over het algemeen vanuit gaan dat het van dierlijke afkomst is. Kijk voor een lijst van supplementen op [Vegan Wiki](#).

Vitamine-D-tekort of -overdosering

Een tekort aan vitamine D kan bij jonge kinderen rachitis (Engelse ziekte) veroorzaken, gekenmerkt door misvormingen aan de botten. Bij volwassenen en ouderen kan door een vitamine-D-tekort botontkalking (osteoporose) en/of spierzwakte ontstaan.^{2,12,13} Een teveel aan vitamine D komt alleen voor als je lange tijd zeer hooggedoseerde supplementen gebruikt.² De Europese voedselveiligheidsautoriteit (EFSA) heeft bepaald dat volwassenen en kinderen van 11 t/m 17 jaar maximaal 100 microgram per dag mogen binnenkrijgen.^{2,14}

Nederlandse
Vereniging voor
Veganisme

OMEGA 3-VETZUREN BIJ K&J

Baby's krijgen hun omega-3 vetzuren binnen via de borstvoeding. Baby's zonder borstvoeding moeten zuigelingenvoeding krijgen met ten minste 500 mg omega-3-vetten per dag (Vegan Health, z.d.). Lees [hier](#) meer over het opvoeden van je vegan baby .

Hoewel er geen duidelijke consensus bestaat over de adequate inname van omega-3 vetzuren voor kinderen, beveelt de Wereldgezondheidsorganisatie de volgende hoeveelheden DHA en EPA aan (FAO, 2010):

- 100-150 mg per dag voor kinderen van 2-4 jaar;
- 150-200 mg per dag voor kinderen van 4-6 jaar;
- 200-250 mg per dag voor kinderen van 6-10 jaar.

Voor veganistische kinderen zijn er algenolie DHA supplementen beschikbaar op de markt.

Voor ALA geldt de volgende aanbeveling (Vegan Health, z.d.):

- 700 mg per dag voor kinderen van 1-3 jaar;
- 900 mg per dag voor kinderen van 4-8 jaar;
- 1200 mg per dag voor jongens en 1000 mg per dag voor meisjes van 9-13 jaar.

Dit kunnen veganistische kinderen met de voeding binnenkrijgen, bijvoorbeeld door 1 theelepel chiazaad (700 mg); 1 theelepel gebroken lijnzaad (570 mg); of 3 walnoten (1000 mg).

Nederlandse
Vereniging voor
Veganisme

2024

Plantaardig voedingspatroon voor kinderen van 1 tot en met 3 jaar

Een achtergronddocument voor de JGZ over het veganistisch (op) voeden van jonge kinderen van 1 tot en met 3 jaar met praktische adviezen.

Vegetarische en veganistische voeding rondom de zwangerschap

Handreiking

Dec 2022

DEFICIËNTIES? KRIJGT MIJN KIND VOLDOENDE BINNEN?

Plantaardig is extreem? Extreem GOED!

INHOUD

- Planetary health en gezondheid van kinderen
- Welke rol kunnen jullie invullen? – interactief
- Adviezen voor de JA/arts M+G/VS
- **Delen van successen en inspireren**

Baanbrekende klimaatuitspraak in VS: jongeren winnen van staat

15 augustus 2023 01:24 • Aangepast 15 augustus 2023 01:45

De jongeren die de zaak in Montana aanspanden.

Een Amerikaanse rechter heeft een groep jongeren gelijk gegeven in een klimaatzaak tegen de staat Montana. In een historische uitspraak oordeelt de rechtbank dat de staat géén rekening hield met klimaatverandering toen het projecten met fossiele brandstoffen goedkeurde.

DE JONGE
arts m+g

centraal van Loosdrecht

PLANETARY HEALTH EN DE PUBLIEKE GEZONDHEID

Kansen voor de arts Maatschappij + Gezondheid

MJB PLAN 2024-2027 GGD ZUID LIMBURG

Verantwoordelijke organisatie voor een duurzame leefomgeving

Wanneer er gesproken wordt over de gezonde leefomgeving, is dit onlosmakelijk verbonden aan het bredere begrip van *planetary health*. De gezondheid van onze planeet verslechtert in een rap tempo: zo warmt het klimaat op, neemt de biodiversiteit af en raken de biochemische processen verstoord. Onze leefomgeving wordt dus steeds ongezonder. De reden van opname in het MJB24-27 is dat de gezondheid en het welzijn van de mens sterk afhankelijk is van de gezondheid van onze planeet. We weten dat klimaatveranderingen vooral mensen in een kwetsbare situatie hard treffen. Daar hebben we oog voor. Oorzaken en ontwikkelingen liggen mondiaal maar de effecten vertalen zich dicht bij de inwoners van onze regio.

→ **Werkgroep planetary health GGDZL**

ARTIKEL IN JA! OVER PLANTAARDIGE VOEDING BIJ KINDEREN

Vlees noch vis

Het kan een verademing zijn voor ouders als jeugdartsen en verpleegkundigen weten wat een veganistische levensstijl inhoudt en daarover met oprechte interesse en kennis met ouders in gesprek gaan. De levenskeuze voor een veganistische levensstijl heeft niet alleen een positief effect op individueel niveau, maar ook in een breder perspectief: het bevordert de gezondheid van onze planeet.

Tekst: Vassia Ivanova
Beeld: iStock

Voor mij zitten de drie maanden oude Max en zijn twee ouders, voor een standaard consult. De ouders van Max zijn beiden hoogopgeleid en staan met beide benen op de grond. Het consult verloopt ontspannen. De ouders zijn tevreden over hoe Max het doet. Zoals gebruikelijk wordt de introductie van de bijvoeding op deze leeftijd

besproken. Tijdens mijn standaard uitleg hebben de ouders geen op- of aanmerkingen. Het onderzoek en de vaccinaties volgen zonder bijzonderheden. Het consult loopt op zijn einde en ik sta op om afscheid te nemen. En dan gebeurt het deurknop-fenomeen. Moeder: "Mag ik toch nog een vraag stellen? Over de voeding?"

JA! MAGAZINE

Lit eerdere ervaringen weet ik dat dit een belangrijk moment is. Een moment, waarop deze moeder zich kwetsbaar opstelt en ik kan werken aan het versterken van onze onderlinge band. Deze keer heb ik extra geluk: dit gezin is het laatste op mijn spreekuur, dus ik heb alle tijd voor ze. Ik begeleid de ouders terug naar hun stoelen.

Opgelucht

Moeder vertelt dat zij en haar partner vegetarisch eten. Hoewel deze moeder heel stellig is in haar overtuiging dat Max alleen plantaardig eten en drinken aangeboden krijgt, vraagt ze zich toch af of het geen kwaad kan voor haar zoon, en of er bepaalde zaken zijn waarop ze moet letten. Meteen geef ik een compliment: "Wat fijn dat je me deze vragen stelt en wat goed dat jullie bewust bezig zijn met voeding." Onmiddellijk zie ik dat ouders opgelucht zijn. Deze ouders hebben vanuit hun sociale kring veelvuldig de opmerking gekregen dat plantaardig eten niet geschikt is voor een kind, en al helemaal niet voor een baby. Dat er tekorten ontstaan in het eetpatroon, wat op zijn beurt een negatief effect zou hebben op de groei en ontwikkeling. Deze ouders hebben zich goed ingelezen over een plantaardig dieet en hebben voor zichzelf helder waarop te letten in hun eigen voedingspatroon. Door de kennis die ik heb over dit onderwerp, kan ik aansluiten bij ouders en hen vooral complimenteren met hun kennis en betrokkenheid rondom dierenwelzijn, klimaat en gezondheid. Hierin ligt ook mijn leermoment. Hoewel ik deze kennis had, gebeurde toch het deurknop-fenomeen. Ouders bevragen over hun visie op voeding en ze ruimte geven om hun aanpak zelf te vertellen, levert mij tijdswinst op. Zo kan ik het het deurknop-fenomeen voorkomen.

Impact

Bovenstaande casus schrijf ik op in de avond, nadat ik een presentatie heb gevolgd over wereldwijde kindergezondheid. Ongeveer een miljard kinderen, woonachtig in 33 landen, leeft in een land met een extreem verhoogd risico op gevolgen van klimaatverandering. Deze 33 landen zijn voornamelijk gesitueerd in Afrika en Azië. Deze landen zijn het minst verantwoordelijk voor de klimaatcrisis, maar hebben wel te maken met de grootste impact. Een plantaardige levensstijl zullen wij als JGZ-professionals steeds vaker als onderwerp hebben in de spreekkamer. Wanneer de kennis bij ons aanwezig is, namelijk dat kinderen prima met een plantaardige intake gezond groot kunnen worden, vaak zelfs met gezondheidswinst, kunnen wij bij deze ouders aansluiten. Zelf probeer ik ook impact te maken in de spreekkamer door proactief te vertellen dat vlees en vis niet de norm hoeven te zijn, en dat er gezonde, goedkope en lekkere alternatieven bestaan. Samen hebben we niet alleen een impact op hun eigen kind, maar ook op de bijna een miljard kinderen in die hoogrisicogebieden.

JA! MAGAZINE

Aios M+G, module onderzoek.

Werktitel: Kinderen opvoeden met een plantaardig voedingspatroon: de mening van ouders over het begrip en de waardering hiervoor binnen de JGZ

TIPS VOOR EEN DUURZAAM EVENEMENT

*Wat fijn dat u aandacht wil besteden aan duurzaamheid op uw evenement!
Zo levert u een belangrijke bijdrage aan de omschakeling naar een groenere planeet en inspireert u anderen.*

We hopen u met onderstaande voorbeelden op weg te helpen naar een zo groen mogelijk event.

Locatie

- Stimuleer deelnemers met OV en/of fiets te komen. Dit kan al door bij de routebeschrijving de opties OV en fiets bovenaan te noemen en de autoroute daaronder, evt. kleiner. Benoem de optie van carpoolen!
- Mocht de locatie nog niet vastliggen, houd dan rekening met goede bereikbaarheid met het OV en kies een locatie die ook waarde hecht aan duurzaamheid.
- Bied het evenement hybride aan: online én op locatie.

Catering

- Steeds meer organisaties bieden vegetarische of geheel plantaardige catering aan (o.a. het Radboud UMC). Denk daarbij aan:
 - o Aanbieden van plantaardige melk bij de koffie
 - o Vegetarisch eten als nieuwe standaard. Laat deelnemers het doorgeven als zij geen dag zonder vlees willen ('carnivoor, geef het door').
 - o Zorg dat gasten niets hoeven missen door te voorzien in vega(n) kroketten, worstenbroodjes en saucijzenbroodjes. Tegenwoordig haast niet van de vleesvariant te onderscheiden!
 - o Bied ook volledig plantaardige opties aan (dus zonder enig dierlijk product). Vervangen van al het vlees door zuivel is niet zo duurzaam als men denkt: kaas heeft in veel gevallen een grotere klimaat- impact dan kip.
- Voorkom voedselverspilling: koop in op het aantal gasten en maak een plan wat er gebeurt met het overgebleven voedsel. Bied bezoekers bijvoorbeeld aan hier een deel van mee te nemen.

Afval

- Kies voor herbruikbaar materiaal, vermijd materiaal voor eenmalig gebruik.
- Maak duidelijk hoe bezoekers hun afval kunnen scheiden.
- Ga voor papierloos en maak gebruik van een website of app (evt. met QR-codes op slides van de presentatie met belangrijke links).
- Denk nog eens goed na over de congresstas. Een katoenen versie lijkt duurzaam, maar moet

De Jonge Arts Maatschappij + Gezondheid

650 volgers

1 w • Bewerkt •

Goed nieuws! Het bestuur van [KAMG | Voor artsen Maatschappij + Gezondheid](#) stemt in met het advies van het Concilium KAMG om Planetary Health integraal op te nemen in het opleidingscurriculum voor [Arts Maatschappij + Gezondheid](#). Wij denken graag mee hoe dit in de huidige opleiding en het LOP ontwikkeltraject goed kan worden opgenomen.

Na een zomer waarin de gevolgen van de uitputting van de planeet weer erg voelbaar waren, is het tijd om nu volle kracht vooruit te gaan..

De missie van onze werkgroep Planetary Health is dat élke arts in de publieke gezondheid een rol vervult in de uitdaging om planetary health te beschermen, behouden en bevorderen ten behoeve van de publieke gezondheid. Bij onze hackathon werd duidelijk dat Planetary Health hiervoor een integraal onderdeel van de opleiding tot (profiel)arts M+G moet zijn.

Begin dit jaar presenteerden wij onze visie hierop aan het Concilium KAMG: Planetary Health als rode draad door de (profiel)opleiding, om ons klaar te stomen voor de rol die wij te nemen hebben. Dit werd goed ontvangen en heeft in dit belangrijke besluit van de KAMG geresulteerd.

Samen met alle thema's die óók aandacht vragen een uitdaging, dat zeker! Gelukkig zijn [NSPOH \(Netherlands School of Public & Occupational Health\)](#) en [TNO](#) al eerste stappen aan het zetten. En is er (inter)nationaal al veel informatie en ideeën beschikbaar. Wij denken graag mee; aan de slag!

De waarde van groen

 Plaats een reactie

Planetary health kan heel groot zijn, maar ook klein en heel dichtbij. Wanneer het gaat om een gezonde groene woonomgeving bijvoorbeeld. Om te meten of het groen op peil is, hebben we de vuistregel van 3-30-300: uit elke woning zijn drie bomen te zien, in elke straat staan 30 bomen, in een straal van 300 meter is een park te vinden.

 Karine van 't Land, voorzitter KAMG

Vragen van het lid **Van Esch** (PvdD) aan de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over *Planetary Health* (ingezonden 23 juni 2023).

Vraag 1

Kent u het nieuwsbericht «Klimaatverandering kan desastreuze gezondheidseffecten hebben»?¹

Vraag 2

Bent u ervan op de hoogte dat door milieuverandering (waaronder de klimaatcrisis, biodiversiteitscrisis, milieuvervuiling, ontbossing en bodemerosie) miljarden mensen te maken kunnen krijgen met ernstige gezondheidsrisico's, zoals hittestress, infectieziekten, ondervoeding, overstromingen en psychische problemen? Wat is uw reactie hierop?

Vraag 3

Bent u ervan op de hoogte dat milieuverandering ook nu al effect heeft op de volksgezondheid, aangezien meer mensen sterven door hittestress, infectieziekten en voedselarmoede? Wat is uw reactie hierop?

Vraag 4

Wat is uw reactie erop dat dat rijke landen, zoals Nederland, grotendeels verantwoordelijk zijn voor milieuveranderingen elders in de wereld en de gevolgen daarvan voor de gezondheid, vanwege de historische grote ecologische voetafdruk?

Vraag 5

Welke maatregelen neemt u om de gezondheidseffecten van milieuveranderingen in Nederland te kunnen opvangen?

Vraag 6

Wat is uw reactie op het rapport van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) «Planetary Health. An emerging field to be developed»?²

ACCIÓN
POR EL
CLIMA

EFF 60